

L'ELABORACIÓ DE LES ADAPTACIONS CURRICULARS INDIVIDUALITZADES (ACI) A SECUNDÀRIA: UNA PRIMERA INSTANTÀNIA

Maria Rosa Rosselló Ramon
Professora del Dept. de Ciències de l'Educació de la UIB

En aquest article es presenta el resum d'una investigació duita a terme el curs passat, en el marc de l'assignatura *Disseny i estratègies per a l'elaboració de les adaptacions curriculars de la licenciatura de Psicopedagogia*⁽¹⁾. Vam iniciar aquesta recerca amb la idea de tenir una primera "radiografia" que ens permetés, d'una banda, copsar les pràctiques més habituals relacionades amb l'elaboració de les ACI a l'etapa de secundària i, de l'altra, poder recollir les inquietuds i els obstacles que manifestaven els diversos professionals implicats en aquesta tasca.

En concret, la recerca es proposava els objectius següents:

1. Identificar els principals components que conformen les ACI.
2. Descriure el sentit i les finalitats que, en opinió dels professionals, té aquest instrument.
3. Recollir dades sobre el procés d'elaboració i els protagonistes implicats.
4. Averiguar la formació que tenen els diversos professionals sobre el tema.
5. Formular propostes que permetin la millora de les pràctiques de l'ACI.

Per a la consecució d'aquests objectius vam dissenyar una entrevista semi-oberta, la qual va ser passada a una mostra formada per 24 professors-tutors, 12 professors de suport, 12 orientadors i 24 professors d'àmbit de 12 centres de secundària ubicats a Palma i a diversos pobles de Mallorca (Llucmajor, Inca i Felanitx). Som conscients que aquesta mostra no compleix amb els requisits estadísticament consensuats i que, per tant, els resultats no es poden generalitzar. Sols serveixen per

fer una sèrie de constatacions que, sense validesa estadística, poden ajudar-nos a contrastar les nostres intuïcions i, el que és més important, poden servir per provocar un caramull de reflexions sobre la qualitat dels aprenentatges que duen a terme els alumnes amb nee de la nostra comunitat. Un cop transcrits, les entrevistes van ser analitzades mitjançant un sistema de categories que s'estructurava de la forma següent:

1. Responsables de l'elaboració.

Quasi sempre el responsable de l'elaboració de l'ACI és el professorat de suport el qual compte, en reduïdes ocasions, amb el professorat tutor o algun professor d'àrea involucrat personalment en la temàtica. Destaca en aquest sentit, l'escassa participació i implicació que manifesta tenir el professorat d'àmbit.

Això no obstant, els únics professionals que confessen tenir una formació específica sobre el tema són els orientadors del centre. La resta de professionals es considera autodidacta i, concretament, el professorat tutor manifesta tenir una nul·la for-

mació al respecte.

D'altra banda, quan s'interroga la mostra sobre els moments de coordinació, les opinions es reparteixen en dos blocs: la meitat de la mostra no té un període de temps prefixat, sinó que aquest s'improvitza segons les necessitats i les disponibilitats de cada professional; la resta, manifesta fer servir les reunions d'etapa que el centre ha establert i les juntes de coordinació que es fan en començar cada trimestre.

2. Destinataris de l'ACI.

La majoria d'alumnes per als quals s'elabora l'ACI són alumnes que tenen el dictamen de la Conselleria i que presenten discapacitats manifestes. Sols en un cas, es reconeix haver elaborat l'ACI per a un alumne d'incorporació tardana i de parla diferent al castellà o al català. L'ACI es destina, per tant, als alumnes d'integració, la qual cosa ens dibuixa un perfil d'aquest instrument molt lligat al marc administratiu.

3. Contingut de l'ACI.

Les àrees que més s'adapten són la de llengua catalana i/o castellana i la de matemàtiques, ja que són

les considerades per la mostra com més importants en l'escolaritat dels alumnes i les que tenen un major pes per treballar l'autonomia personal. Altrament, a l'hora de concretar les adaptacions, els professionals utilitzen en major mesura els continguts que no pas els objectius.

Dins aquest apartat, una altra dada interessant és el referent que s'empra en l'elaboració de l'ACI, sobre el qual no hi ha cap tipus de consens. En alguns casos, es fa servir el nivell de competència curricular i l'informe de l'alumne; en altres, els criteris d'avaluació del curs; i sols en un cas, la programació d'aula.

4. Relació de l'ACI amb el treball d'aula.

Malgrat que els professionals confessen combinar les modalitats de suport dins i fora de l'aula, en la major part dels casos, l'alumnat amb nee treballa una proposta específica i desvinculada del treball que duen a terme la resta dels seus companys. Es treballa a partir d'activitats i materials (fitxes, llibres de text, programes d'ordinador,...) que, essent de la mateixa àrea, pertanyen a continguts de cicles inferiors. Sols en dos casos, i per temes puntuals, els entrevistats confessen adequar "sobre la

WEIB
El web educatiu
de les Illes Balears

Adreça electrònica per al professorat de les Illes Balears

El professorat d'ensenyament infantil, primari i secundari de les Illes Balears pot sol·licitar una adreça electrònica que podrà fer servir com una eina més de treball a la seva disposició.

L'adreça electrònica tindrà la forma: *nom_usuari @ educació.caib.es*, i serà allotjada dins d'un servidor de la CAIB.

L'identificador *nom_usuari* serà assignat per la Conselleria d'Educació i Cultura, a partir de la lletra inicial del nom, i seguida del primer llinatge.

Si voleu donar-vos d'alta com a usuaris o usuàries de l'adreça electrònica, accediu a la pàgina web

<http://weib.caib.es>

a l'apartat **sol·licitud d'adreça electrònica**.

marxa" els mateixos exercicis que està treballant la resta de la classe. En qualsevol cas, la proposta de treball diari ni forma part de l'ACI ni s'adjunta a la programació d'aula.

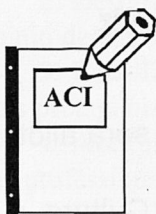
5. Format o protocols.

En primer lloc, cal destacar que la major part del professorat tutor entrevistat desconeix el protocol o document que s'empra per elaborar l'ACI, perquè manifesta "no estar directament implicat en la seva elaboració". Les aportacions d'aquest col·lectiu són normalment de caire parcial (concreten el nivell de competència curricular i/o els criteris d'avaluació). De fet, a l'hora de recollir els exemples de cada centre aquests foren facilitats sempre pel professorat de suport i, puntualment, per l'orientador.

En segon lloc, els centres analitzats fan servir documents de format diferent a l'hora de concretar l'ACI. Això no obstant, aquests documents tenen una estructura similar, marcada pel protocol proposat pel MEC (1992, 1999) i reinterpretat per les Instruccions de la Direcció General d'Ordenació i Innovació per al curs 2000/01 que regulen les actuacions quant a l'elaboració, desenvolupament i seguiment de les ACI. Els components que apareixen a tots els protocols revisats són els següents:

- Nivell de competència curricular de l'alumne.
- Criteris d'avaluació.
- Proposta d'adaptació.
- Metodologia i avaluació.

A més d'aquests components "comuns", que són els únics que apareixen en la meitat dels casos ana-

Segons la mostra, l'ACI serveix per fer una previsió i una revisió d'allò que ha de treballar l'alumnat amb nee, encara que, el professorat de suport remarca i matisa que aquesta utilitat sols s'acompleix quan el procés d'elaboració es fa ben fet. Per aquest col·lectiu, un dels problemes més greus és la escassa col·laboració i participació que troben en la resta de professionals per elaborar i posar en pràctica les ACI.

litzats, la resta de protocols amplien el repertori incloent-hi alguns dels components següents: dades de l'alumne (història escolar, context familiar, ...), dades del document, persones implicades en l'elaboració de l'ACI, necessitats educatives especials, estil d'aprenentatge, modalitat i organització del suport, criteris de promoció, col·laboració amb la família, acta de la reunió i seguiment de l'ACI.

6. Utilitat/finalitat de l'ACI.

En opinió de la mostra, l'ACI serveix per fer una previsió i una revisió d'allò que ha de treballar l'alumnat amb nee, encara que, el professorat de suport remarca i matisa que aquesta utilitat sols s'acompleix quan el procés d'elaboració es fa ben fet. Per aquest col·lectiu, un dels problemes més greus és la escassa col·laboració i participació que troben en la resta de professionals per elaborar i posar en pràctica les ACI.

En canvi, un 45 % del professorat tutor opina que l'ACI resulta poc funcional i de reduïda utilitat ja que mai se n'acaben de treure els resultats pretesos. Finalment, un tercer grup dels entrevistats dóna una resposta més genèrica i afirma que es tracta d'una eina per atendre la diversitat, de la qual el màxim beneficiari és l'alumnat d'integració.

7. Opinions sobre el procés d'elaboració i revisió.

En opinió de la mostra, les ACI s'elaboren majoritàriament durant el primer trimestre del curs o, si més no, en acabar la primera avaluació. Sols en dos centres, els professionals manifesten que l'esmentat instrument s'elabora i es revisa al llarg de tot el curs.

Pel que fa a les hores dedicades a aquest procés, les respostes varien ostensiblement entre els que hi dediquen 2 hores setmanals, aquells que ho redueixen a 2 o 3 hores al mes i, finalment, els que declaren invertir totes les "hores buides".

No passa el mateix quant a la revisió de l'instrument. Majoritàriament s'afirma que aquesta eina es revisa en acabar cada sessió d'avaluació, la qual

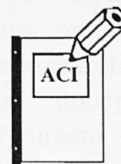
cosa manté una estreta relació amb les respostes recollides a l'apartat següent.

8. L'ACI i l'informe escolar.

La meitat de la mostra assegura que, en el cas de l'alumnat amb nee, es fa servir el mateix informe que per a la resta dels companys de classe, però que s'especifiquen amb un asterisc (*) les àrees que estan adaptades. L'altra meitat, a més a més, completa la informació amb anotacions i observa-

cions concretes sobre allò que realment ha treballat l'alumnat amb nee. Finalment, els professionals que treballen en dos dels centres entrevistats comenten que elaboren un informe específic i concret que parteix de les capacitats de cada alumne i que recull els resultats de llurs aprenentatges.

Pel que fa a les hores dedicades a aquest procés, les respostes varien ostensiblement entre els que hi dediquen 2 hores setmanals, aquells que ho redueixen a 2 o 3 hores al mes i, finalment, els que declaren invertir totes les "hores buides".

9. Coneixença que tenen les famílies de l'ACI.

En termes generals, els professionals reconeixen que s'informa a les famílies no tant de l'ACI com de les finalitats del treball que es proposen amb els alumnes amb nee i que aquesta informació es dona mitjançant dues o tres reunions específiques que es mantenen al llarg del curs escolar. Alguns d'aquests professionals comenten, a més a més, la necessitat d'augmentar i millorar els canals de comunicació amb les famílies, i assenyalen que aquest és un punt poc "aprofitat" per a l'aprenentatge escolar.

Com ja hem assenyalat anteriorment, les constatacions que acabam de fer són de caire provisional. Ens informen sobre les pràctiques que porten a terme alguns professionals, però, també, deixen de banda molts d'aspectes i elements sense analitzar. En qualsevol cas, des del nostre punt de vista ens serveixen per afrontar un doble repte. En primer lloc, dissenyar una recerca que, adreçada a tots els centres de Balears, ens permetés tenir una "instanània" més exacta i completa sobre el tema. En segon lloc, ens convida a reflexionar sobre algunes de les preguntes següents:

- Per què les ACI s'adrecen sols als alumnes amb discapacitat "declarada"? Què passa amb l'alumnat que té dificultats d'aprenentatge? Què passa amb l'alumnat d'incorporació tardana? Què passa amb l'alumnat d'altres habilitats?

- Com relacionar l'ACI amb el treball que quotidianament realitza l'alumnat amb nee? Amaguen les ACI programacions individualitzades paral·leles? Quin és el currículum explícit i ocult que rep l'alumnat amb nee?

- Per què la feina de l'elaboració de l'ACI recau exclusivament en el professorat de suport? Per què la resta de professorat, incloent-hi l'orientador del centre, hi participa tan poc?

- Com millorar la implicació i participació de tots els professionals? Quin coneixement i ús han de fer les famílies de l'ACI?

La resposta a aquestes i altres preguntes ens pot ajudar a deixar de veure l'ACI exclusivament com un document i donar pas a una concepció més dinàmica: aquella que concep l'ACI com un procés i una eina de comunicació interprofessional. Construir aquesta resposta suposa que els especia-

listes toquem de *peus a terra* i deixem de dissenyar models, crear programes, i establir normes des dels nostres despatxos. Suposa també que els pràctics tinguem voluntat i esforç per aconseguir-ho. Però, tant en un cas com en l'altre, el cert és que no ens podem amagar darrera els dictats tècnics i prescriptius provinents de l'Administració per excusar la nostra comoditat: l'ACI pot ser una excusa per coordinar-nos millor.

Referències

* MEC (1992). *Adaptaciones curriculares*. Madrid: MEC

* MEC. Servicio de Orientación Educativa y Educación Especial (Coord.) (1999). *Adaptaciones curriculares en E.S.O. Guía para cumplimentar el Documento Individualizado de Adaptación Curricular (DIAC)*. Madrid: MEC. CIDE.

* Instruccions de la Direcció General d'Ordenació i Innovació per al curs 2000/01, que regulen les actuacions dels centres educatius de les Illes Balears d'educació infantil, educació primària i educació secundària obligatòria, quant a l'elaboració, desenvolupament i seguiment de les adaptacions curriculars individualitzades per a l'alumnat amb nee, com també l'avaluació i la promoció d'aquest alumnat.

Notes

(1) La recerca va comptar amb la participació dels alumnes següents: J.I. Albons; P. Busquets; M. Cardona; M.M. Castor; S. Darder; L. Garrido; M. Gelabert; E. Jaume; F. Jiménez; C. López; M.A. Manera; S. Martínez; M. Vila i Y. Baravalle.